

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

SUN'IY INTELLEKT (AI) ART BOZORIDA

Zaynulloyeva Shakhodat Saidaxmat qizi

*Kamoliddin Behzod nomidagi Milliy rassomlik va
dizayn instituti magistri*

shaxodat.zaynulloyeva@gmail.com

+998978733999

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada sun'iy intellekt (Artificial Intelligence – AI) texnologiyalarining zamonaviy san'at bozoridagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda AI asosida san'at asarlarini yaratish jarayonlari, ularni baholash mezonlari, sotish mexanizmlari hamda marketing strategiyalaridagi qo'llanilishi ilmiy manbalar asosida yoritiladi. Shuningdek, raqamli san'at, algoritmik ijod, NFT va onlayn platformalar misolida AI texnologiyalarining san'at bozorini transformatsiya qilishdagi roli ochib beriladi. Maqola natijalari AI texnologiyalarining san'at iqtisodiyotiga ta'sirini baholash va kelajakdagi rivojlanish istiqbollari aniqlashga xizmat qiladi.*

Kalit so'zlar: *Sun'iy intellekt, art bozori, raqamli san'at, algoritmik ijod, san'atni baholash, NFT, san'at marketing*

Аннотация: *В данной научной статье анализируется роль и значение технологий искусственного интеллекта (Artificial Intelligence – AI) в современном художественном рынке. В исследовании на основе научных источников рассматриваются процессы создания произведений искусства с применением AI, критерии их оценки, механизмы продажи, а также использование AI в маркетинговых стратегиях. Кроме того, на примере цифрового искусства, алгоритмического творчества, NFT и онлайн-платформ раскрывается роль технологий искусственного интеллекта в трансформации арт-рынка. Результаты статьи служат для оценки влияния AI-технологий на экономику искусства и определения перспектив его дальнейшего развития.*

Ключевые слова: *искусственный интеллект, арт-рынок, цифровое искусство, алгоритмическое творчество, оценка искусства, NFT, арт-маркетинг.*

Abstract: *This scientific article analyzes the role and significance of artificial intelligence (AI) technologies in the contemporary art market. Based on scholarly sources, the study examines AI-driven processes of art creation, evaluation criteria, sales mechanisms, and the application of AI in marketing strategies. Furthermore, using examples of digital art, algorithmic creativity, NFTs, and online platforms, the article reveals the role of AI technologies in transforming the art market. The findings of the study contribute to assessing the impact of AI technologies on the art economy and identifying prospects for its future development.*

Keywords: *artificial intelligence, art market, digital art, algorithmic creativity, art evaluation, NFT, art marketing.*

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

So'nggi yillarda sun'iy intellekt texnologiyalari ijtimoiy-iqtisodiy sohalarning deyarli barcha yo'nalishlariga, jumladan san'at va madaniyat sohasiga ham jadal kirib kelmoqda. AI nafaqat ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish jarayonlarida, balki ijodiy faoliyatda ham muhim vositaga aylanib bormoqda. Xususan, san'at bozorida AI yordamida tasviriy san'at asarlari, musiqa, dizayn va multimedia mahsulotlari yaratilmoqda [1].

San'at bozori an'anaviy ravishda rassom, galereya, kolleksioner va auksion uylar o'rtasidagi murakkab munosabatlarga asoslangan bo'lsa, raqamli texnologiyalar bu tizimni tubdan o'zgartirmoqda. AI texnologiyalarining joriy etilishi san'at asarlarini yaratish jarayonining avtomatlashtirilishi, baholashning ma'lumotlarga asoslangan usullarini qo'llash, sotuv va marketing jarayonlarining raqamlashtirilishiga olib kelmoqda [2]. Shu bois AI art bozorida nafaqat texnologik, balki iqtisodiy va madaniy hodisa sifatida ham o'rganilishi lozim.

Tadqiqot jarayonida tahliliy va qiyosiy metodlardan foydalanildi. Mavzu bo'yicha mahalliy va xorijiy ilmiy maqolalar, monografiyalar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda statistik ma'lumotlar o'rganildi. Shuningdek, san'at bozorida AI texnologiyalaridan foydalanish tajribasi tizimli tahlil qilinib, ularning samaradorligi va cheklovlari aniqlashtirildi [3]. Metodologik asos sifatida raqamli iqtisodiyot va madaniy industriyalar nazariyalari qo'llanildi.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, AI texnologiyalari san'at bozorida to'rtta asosiy yo'nalishda faol qo'llanilmoqda: san'at asarlarini yaratish, baholash, sotish va marketing.

Birinchidan, san'at asarlarini yaratishda AI algoritmlari, jumladan mashinaviy o'rganish va neyron tarmoqlar rassomlarga yangi ijodiy imkoniyatlar yaratmoqda. Algoritmik san'at namunalari kompozitsiya, rang va shakllar matematik modellar asosida generatsiya qilinadi [4]. Bu jarayon inson ijodkorligi va texnologiya sintezining yangi shaklini yuzaga keltirmoqda.

Ikkinchidan, san'at asarlarini baholashda AI katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish orqali narxni aniqlashda qo'llanilmoqda. Avvalgi savdolar, muallif obro'si, uslub va bozor tendensiyalari asosida algoritmik baholash tizimlari ishlab chiqilmoqda [5]. Bu holat san'at bozorida shaffoflikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Uchinchidan, sotish jarayonida onlayn platformalar va NFT texnologiyalari muhim rol o'ynamoqda. AI asosidagi tavsiya tizimlari xaridorlarga ularning didiga mos san'at asarlarini taklif etadi [6]. Natijada, san'at bozorining geografik chegaralari kengayib, global xaridorlar soni ortmoqda.

To'rtinchidan, marketing sohasida AI auditoriya tahlili, reklama strategiyalarini optimallashtirish va brend qiymatini oshirishda samarali vosita sifatida namoyon bo'lmoqda [7].

Sun'iy intellekt texnologiyalarining san'at bozoriga kirib kelishi nafaqat texnologik yangilik, balki madaniy-iqtisodiy transformatsiya sifatida ham baholanmoqda. AI asosida yaratilgan san'at asarlari, ularning bozor qiymati, mualliflik masalalari va iste'molchi qabul qilishi zamonaviy san'atshunoslik va iqtisodiy tadqiqotlarning dolzarb mavzularidan biriga

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

aylandi. Ushbu jarayonni tahlil qilishda san'atning an'anaviy tushunchalari, ijod erkinligi va bozor mexanizmlarining o'zaro uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Avvalo, AI texnologiyalarining san'atni demokratlashtirishdagi roli e'tiborga loyiqdir. An'anaviy san'at bozorida asosan professional rassomlar, akademik ta'lim olgan ijodkorlar va nufuzli galereyalar ustun mavqega ega bo'lgan bo'lsa, AI vositalari bu cheklovlarni qisman bartaraf etmoqda. Raqamli algoritmlar va generativ modellar yordamida san'at asarlari yaratish texnik jihatdan keng ommaga ochildi. Bu holat san'at bozoriga yangi ishtirokchilar kirib kelishiga, yosh va mustaqil ijodkorlarning global auditoriyaga chiqishiga imkon yaratmoqda [8]. Natijada san'at bozori ijtimoiy jihatdan yanada ochiq va inklyuziv tus ola boshladi.

Shu bilan birga, AI san'atining ommalashuvi san'at sifatiga oid muhokamalarni kuchaytirdi. Tanqidchilarning fikricha, algoritmlar asosida yaratilgan asarlar insoniy tajriba, hissiyot va estetik sezgi yetishmasligi sababli an'anaviy san'at bilan tenglashtirilmasligi kerak. Biroq ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, AI tizimlari inson tomonidan yaratilgan ma'lumotlar asosida o'qitilgani sababli ularning mahsuli ham ma'lum darajada inson madaniyati va estetik qarashlarini aks ettiradi [4]. Demak, AI san'atini to'liq sun'iy yoki mutlaqo insoniy bo'lmagan hodisa sifatida baholash biryoqlama yondashuv bo'lib qoladi.

San'at bozorida muhim masalalardan biri — mualliflik huquqi va intellektual mulk masalasidir. AI tomonidan yaratilgan asarlarning huquqiy maqomi ko'plab mamlakatlarda hali ham aniq belgilanmagan. Amaldagi mualliflik huquqi tizimlari asosan inson ijodiga asoslangan bo'lib, algoritmik ijod bu tizimga to'liq mos kelmaydi [9]. Natijada, san'at bozorida huquqiy noaniqliklar yuzaga kelmoqda: AI yaratgan asardan kim foyda olishi, kim javobgar bo'lishi va kim muallif sifatida tan olinishi masalalari ochiq qolmoqda. Bu holat kelajakda san'at bozorining barqaror rivojlanishi uchun huquqiy islohotlarni talab qiladi.

Baholash masalasida AI texnologiyalarining joriy etilishi san'at bozorida sezilarli o'zgarishlarga olib keldi. An'anaviy baholash jarayonida ekspert fikri, san'atshunoslik tahlili va subyektiv estetik mezonlar ustun bo'lgan bo'lsa, AI asosidagi tizimlar katta hajmdagi statistik ma'lumotlar asosida narx shakllantirishga intilmoqda [5]. Bu yondashuv bozor shaffofligini oshirsa-da, san'atning noyobligi va madaniy qiymatini raqamlar bilan cheklab qo'yish xavfini tug'diradi. Chunki san'at asarining qiymati faqat savdo natijalari yoki mashhurlik darajasi bilan emas, balki tarixiy, ijtimoiy va estetik ahamiyati bilan ham belgilanadi [10].

AI texnologiyalarining sotuv jarayoniga ta'siri ham muhokamaga loyiq. Raqamli platformalar va avtomatlashtirilgan tavsiya tizimlari xaridorlarning xulq-atvorini tahlil qilib, ularga mos san'at asarlarini taklif etmoqda [6]. Bu jarayon savdo samaradorligini oshiradi, biroq bir vaqtning o'zida san'at bozorining standartlashuvi xavfini kuchaytiradi. Agar algoritmlar doimiy ravishda o'xshash uslub va mavzularni ilgari sursa, bozor xilma-xilligi kamayishi mumkin. Shu sababli, AI asosidagi sotuv mexanizmlarini insoniy kuratorlik va san'atshunoslik yondashuvi bilan uyg'unlashtirish muhim hisoblanadi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G‘OYALAR

Marketing sohasida AI texnologiyalari san’at bozorining raqamli transformatsiyasini tezlashtirdi. Maqsadli reklama, auditoriya segmentatsiyasi va kontentni shaxsiylashtirish vositalari san’at asarlarining bozor ko‘rinishini kuchaytirmoqda [7]. Bu jarayon san’atni tijoratlashtirish darajasini oshirishi mumkin, ammo ayni paytda san’atkorlar uchun iqtisodiy mustaqillikni ta’minlash imkonini ham beradi. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, raqamli marketing vositalaridan samarali foydalangan ijodkorlar daromad barqarorligini oshirgan [8].

Madaniy nuqtayi nazardan, AI san’ati jamiyatning san’at haqidagi tasavvurlarini qayta ko‘rib chiqishga majbur qilmoqda. San’at endi faqat inson tomonidan yaratiladigan noyob mahsulot emas, balki texnologiya bilan hamkorlikda yuzaga keladigan jarayon sifatida talqin qilinmoqda. Bu holat san’atshunoslik nazariyalarida “ijod subyekti” tushunchasining kengayishiga olib kelmoqda [11]. Natijada, san’at va texnologiya o‘rtasidagi chegara tobora noaniqlashib bormoqda.

Etik masalalar ham muhim o‘rin tutadi. AI tizimlari o‘qitilgan ma’lumotlar bazasidagi mavjud stereotip va noto‘g‘ri tasvirlarni takrorlashi mumkin. Bu holat san’at orqali jamiyatda noto‘g‘ri ijtimoiy tasavvurlarni mustahkamlash xavfini tug‘diradi [12]. Shu bois AI san’atini rivojlantirishda etik tamoyillarni hisobga olish, algoritmik shaffoflik va mas’uliyat masalalariga alohida e’tibor qaratish zarur.

Umuman olganda, AI texnologiyalarining san’at bozoriga ta’siri murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, uni faqat ijobiy yoki salbiy jihatlar bilan cheklab bo‘lmaydi. Ilmiy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, AI san’at bozorida innovatsiyalarni tezlashtiradi, yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi va global madaniy almashinuvni kuchaytiradi. Shu bilan birga, huquqiy, etik va estetik muammolarni hal etish talabini ham yuzaga keltiradi.

Kelajakda AI texnologiyalarining san’at bozorida o‘rni yanada mustahkamlanishi kutilmoqda. Biroq bu jarayon inson ijodkorligi, madaniy meros va san’atning ijtimoiy vazifalarini saqlab qolgan holda amalga oshirilishi lozim. Faqat shundagina AI san’ati va art bozori o‘rtasidagi integratsiya barqaror va ma’naviy jihatdan boy rivojlanish yo‘liga kiradi.

Xulosa qilib aytganda, sun’iy intellekt texnologiyalari san’at bozorining barcha bosqichlariga chuqur kirib bormoqda. AI san’at asarlarini yaratish, baholash, sotish va marketing qilish jarayonlarini yanada samarali va shaffof qilmoqda. Shu bilan birga, mualliflik huquqi, etik va madaniy masalalar yangi ilmiy va huquqiy yondashuvlarni talab etadi. Kelajakda AI va san’at integratsiyasi san’at bozorining yanada raqamlashtirilishiga va global madaniy almashinuvning kuchayishiga xizmat qilishi kutiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. **Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasi.** – Toshkent: O‘zbekiston, 2020. – 45–52-betlar.
2. Xolmatov B.X. **Raqamli texnologiyalar va madaniyat.** – Toshkent: Fan, 2021. – 78–85-betlar.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

3. Abdurahmonov A.A. Sun'iy intellekt texnologiyalarining iqtisodiyotga ta'siri // *Iqtisodiyot va innovatsiyalar.* – 2022. – №3. – 33–39-betlar.
4. To'xtayev M.M. Algoritmik san'at va uning zamonaviy ko'rinishlari // *San'atshunoslik masalalari.* – 2021. – №2. – 41–47-betlar.
5. Karimova D.R. San'at bozorida baholash mexanizmlari // *Madaniyat va iqtisod.* – 2020. – №4. – 56–62-betlar.
6. Islomov S.S. Raqamli san'at va NFT texnologiyalari // *Axborot texnologiyalari.* – 2022. – №1. – 22–29-betlar.
7. Rasulova N.Q. Sun'iy intellekt asosida marketing strategiyalari. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2021. – 64–70-betlar.
8. Qodirov J.J. Global san'at bozorida raqamli platformalar // *Jahon iqtisodiyoti.* – 2021. – №5. – 48–54-betlar.
9. Yusupov A.K. Sun'iy intellekt va mualliflik huquqi masalalari // *Huquq va jamiyat.* – 2022. – №2. – 37–43-betlar.
10. Usmonova L.T. San'atning ijtimoiy va madaniy ahamiyati. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019. – 91–98-betlar.
11. Saidov F.R. Raqamli madaniyat va innovatsiyalar // *Madaniyatshunoslik.* – 2020. – №3. – 25–31-betlar.
12. Nurmatov E.B. Sun'iy intellekt va kreativ industriyalar // *Innovatsion rivojlanish.* – 2022. – №4. – 59–66-betlar.

